

Ein yrking í gróðri

Karsten Hoydal:
SYNGJANDI GRÓT

Í hesi dapru tíð var tað ein vón og ein ljósglæma, at um jólini komu út fleiri yrkingarsavn. Tað eru lívstekin. Ein tjóð stendur til bata, tá ið sangur býr í henni — tá ið röddir kykna upp, sum kunna skapa kenslur og hugsanir sínar til skaldskap. Tey skiftandi tíðarskeiðini ávirka menniskjuni og seta merki á skaldskapin bæði í bundnum og óbundnum sniði.

Tær fyrstu royndirnar til føroyska yrking vóru gjørdar í einum tíðarskeiki, tá ið heimspartur okkara stóð á borð og breiddar av gyltum og ríkum vónum. Ein breið alda av trygd og erpni fór um øll lond. Í menniskjauum hildu menn, vóru ótalð lög av ríkidómi, og nú skuldi hegni og skynsemi vinna gullið fram. Einstakar röddir av pessimisnu kundu ljóða eins og vatn, ið verður koyrt í stóran eld — men tað vóru bert tunglyndir einstaklingar, fjöldin av undangongumennum litu við góðum hugi at framtíðini, og kövt var tað, ið hesar röddir bóru fram.

Tey føroysku skaldini, sum yrktu við veitsluborðini í Keyptmannahavn, aldust upp undir slíkum himni, og hövdu teir — í hvussu er har staddir — ljósar vónir um föðilandið. »Hav langa framtíð og góða...« kvóðu teir. Tað stóð har norðuri í Atlantshavinum »stolt og sterkt«, og framburðarsólin skuldi eisini skína hagar. Teir skuldu koma heim við menningar-kyndlinum. Eitt skald sum J. H. O. Djurhuus kundi gera undantakini; men hansara sorgarstun og tvílyndis- ljóð bóru boð um einstaklingin — alt tað, ið upprunaliga tyngir hitt einstaka menniskja, ið gevur í sær sjálvum. —

Karsten Hoydal er úr tí yngra ættarliðnum, og yrking hansara er stør- liga merkt av hesi tíð, sum búnað hevur nútíðarungdómin og menn í bestu árum.

Myrkríð Reyða æt hitt fyrsta yrkingarsavnið, og tað kom eisini fram, tá ið myndur og blóð vóðu um henda einaferð so vónrika heimspart, og hugsjónirnar hjá tí eldra ættarliðinum fóru í smíldir. Skaldini eru víðkvæm. Tey taka til sín allar sarsakar men leita eftir heilsuðót. Europeisku skaldini leita eftir formi, nýggjum búna og innihaldi at fylla út í hann.

Karsten Hoydal søkir til hesi modernaðu skaldini. Hann kann leggja seg eftir einari symbolyrking og roynir at finna sítt egna heldur tunga snið.

Onkur vil halda, at slík yrking er torskild; men yrking sum onnur ands- menning skal, um ikki alt stírnar, grava nýggjar ræsur. Ein yrking, sum ikki hevur sítt sermerkt andlit og form, er ikki sonn yrking. Hitt modernaða yrkingarlagið er oftast tor- skilt, og ein sum bert leitar fróðu burtur úr skaldskapi, fer haðani tón- ur. Men hin, sum við opnum og tak- andi sansum, gevur seg framat, verður ikki svikin.

Góð yrking er sum ein sjáldsom mynd. Tú hongir hana í stovu tína, og í fyrstuni heldur tú, at hon er ódæm- lig og lítið hugnalig. Men sum frálíður, verður tú gripin av henni, og fyrri tær setur hon dām á rúmið alt og fyllir tað við sínum litum og innihaldi.

Ein merkilig yrking í hesum yrkingarsavninum hjá Karsten Hoydal er ein av teimum fyrstu:

»Váli í skýmligum kovum,
yvur mær tungar öldir
treingja sum bitar í lágum stovum...«

Við sterkum, sermerktum myndum sýnir skaldið okkum »íðarinnar skírnu hús«. Tey standa og rílla. Grundin verður máað undan teimum. Og vit trákkast eftir smíðunum, ið seta skulu syllar undir. Vit hoyra duk- iní og fregnast...

»Hvør eigur treysti
at savna ein skara,
skýli at reisa,
áðrenn húsini fara?«

Ragnarok og dómadagsljóð eru eis- ini í yrkingini: »Og rapla varðar all- ir.« Her er formurin sum í fornari yrking: stuttur og knappur og við bókstavrimi:

reisast sum veður og sjógvur...
Komin er studin
gráttögn stökkur
vakna röddir í steini,
lög, sum í loyndum
leingi dvaldust.

Tó eisini eru fjálgar eyrnar yr- kingar sum t. d. »Hvíldin hin miskunn- sama« — hóast eisini har býr undir mannsins ótti fyrri eldinum, sum liggur í brøndum — Barnið, sum svevur trygt (í vöggu síni) og ikki er kunn- ugt fiendskapin. Tað er sum hin óklakti ungin, ið liggur heitur og fjálgur í eggnum. Men meðan stend- ur hin fullbúni maðurin, sum kannað hevur lívsbrøgdini og veður í myrki

og ljósi, uppi yvir og lítur at tí sov- andi barninum:

Einföld sum stjórnmuleiðin
er gongd tín enn á jörð,
varliga slóknar tín vøka,
og liðandi svónurin grór.
Menniskjan er tín vinur,
hvat veitst tú um fiendskap,
hvat veitst tú um myrkríð hjá Káin.
Káin sum bróður sín drap.

Í vöggu tú væl enn ert vardur
sum ungin, ið óklaktur var,
men bráðliga reyðin er tærdur,
og skaðið tú rembir av tær —
við fyrsta glitrandi morgni,
sum inn í titt eyga berst,
skalt tú ganga inn á tær leiðir,
har ljós verður til og forferst.

Karsten Hoydal hevur ikki nógvar týðingar, men í hesum savninum hev- ur hann týtt *Kvæði um sjálfan meg* eftir amerikanska skaldið *Walt Whit- man*. Walt Whitman hevur ávirkað nógva skald í Europa, og yrkingar í seintra parti av savninum sýna skald- skap við henda Amerikanaran, ið sum natúrmystikkarin rennur í songi sín- um gjøgnum allar heimar, allar öldir: runar í briminum, sveimar sum frum- evni millum stjórnmurnar, er við síni magnandi sál í øllum og allastaðni.

Her kann verða tikið fram hin stóra yrkingin *Bárur*. Hetta er djúp og há- flogd yrking. Ein sangur um hitt yð- andi liv, ið titrar kring okkum: sum blundar í mold og myrki undir okk- ara fótum sum aldar og bleiktar í víðu rúmdini, og bárar og sýgur í okk- um sjálvum. Yrkingin er nettupp av teimum, ið vaksa oftari vit lesa tær; málið er sterkt og væl til orða tikið.

Loftið kylvir á holdið
glerið glógvar og strá,
blundar í sól og myrki

sólskin bundið í sáð.

Höviini bundin í nátt
foldin er kvírr og nakin,
fjöllini dimm og hög
reisast so nom og vakin.
hugur mín hómar í nánd
báru av óbørnum songi,
loft er við bragðingum búgvið
frá titandi fuglavongi.

Og songurin hevjar seg til hægri
og hægri at prisa hinum grógvandi,
margbroytta lívi.

Tíni eygu drukku báru av ljósi,
tóku liv frá sól og mána og stjórnum,
goyma lit av ælaboga og blómum
og av roðanum á kinnum hjá börnum.

Tú vart rörsla, sum vág og sum
veður
og sum sigið av sól yvir tindum —
tú ert brotið, tú ert ikki bergið,
sum skal máast og hvørva í blindum.

Hetta er yrking í ríkum gróðri. Ein kann siga, at tað er meira lívsjáttan, várdámar í hesum seinri yrkingum Karsten Hoydals enn teim fyrri. — Øll sum hava tokka til og ans fyrri góðari yrking eiga at ognar sær hesa snotuliga og dygdargóðu bók.

Vit vóna, at skaldið skjótt slær aft- ur á steinin, og hitt leskiliga vatnið rennur úr.

Martin Joensen.

TANKKLINIK

Dr. Jakobsensgøta, 11 Tórshavn.
Viðtalutíð kl. 10—13 og 14—16
Leygardag 10—13

Málráður. 717.

Magnus Jensen, tannlæknir.

Vaskarið í KRÓKI

heintar og sendir klæðini!

(framhald 14)

JÁKOB JÓNSSON

frá Hrauni:

ALDUR

Valur (hyggur hvast at Helgu, men tegir).

Helga: Og tú er rættur sjómaður, og tí veist tú hvat tær sómir at gera, annaðhvørt tú so gert tað ella ikki.

Valur: Vara teg, Helga, tú tekur tunga ábyrgd á teg. Helga: Tá ið teir krúpa undan ábyrgðini, sum eiga at bera hana, má onkur taka hana á seg. (Snýr at durinum).

Valur (íllskast): Lat meg fáa sjóklæðini, í stundini! Helga: Eg havi ikki tíð til aftur at lata meg úr teimum nú. (Letur seg í vöttirnar).

Valur: Vil tú nú uttan at mukka gera sum eg sigi.

Erla: Lat hana bara fara, tá hon setur upp á tað. Eg haldi at tað verður hon sjálf, ið kemur í størsta vandan.

Valur: Fái eg ikki klæðini nú í lötuni, fari eg ein- klæddur Far úr frakkanum, styvlunum, — øllum — hoyrir tú tað, Helga? Beinan vegin!

Helga (lítur avgjörd at Vali): Ert tú avgjördur, Valur? Ert tú vissur í at tú vilt fara?

Valur (ótolin): Kom við sjóklæðunum — skjótt! Her eftir eri tað eg, sum ráði.

Helga (tekur sær sjóhattin og vöttirnar).

Valur: Kom fyrst við styvlunum. — Aldurnar lata ikki bíða eftir sær.

Helga (fer úr sjóklæðunum).

Valur (fer í sjóklæðini so hvørt hon fer úr. Síðst letur hann seg í vöttirnar): Verðið tit fyrri okkum niðri í neystinum, tá vit koma aftur, við okkrum heitum at drekka og havi eisini rekkjavágir við. Kann henda, at onkur okkara treingir til at hjúklast um, tá vit koma aftur. Góða nátt fyrri fyrst! (Út í bráð- ræsi).

Erla: Hvat virði hevur mítt liv? Sum móðirloysingur vaks eg upp. Eg havi fingið pengar og fin klæði og

alt, sum eg havi tímað at rætt hodina út eftir, men kortini hevur lívið verið kalt fyrri mær. Mær hevur boðist ást, meira enn eg havi hirt um viðhvørt. Men tað hevur verið leikur, ofta leikur sum hevur boðið mær ímóti. — Karleika ella virðing kenni eg ikki frá nøkrum menniskja. Øll bíta meg í bak ... ljúgva upp á meg eingin vil vita av mær og tú tú hevur verið tað einasta menniskja, sum mær hevur hugnað hjá, — og so tekur tú deyðan fram fyrri meg. Tá verði eg eina, einasamöll — eftir. (Kastar seg um hálsin á honum og grætur sáran).

Valur — eingin — eingin er góður við meg.

Valur (dregur andan tungliga): Hvønn bít heldur tú at vit fáa?

Erla (borar andlitið niður á ökslina á honum): Hvønn tað skal verða. — Tað fer hvør, sum heitt verður á. Eg skal hjálpa tær, Valur. Eg skal renna hús úr húsi til at biðja menn. — (Hörð hvíla).

Valur: Jaja, eg komi inn eftir við tær, men vit mega onga lötta drála. Kom so beinan vegin. (Tekur hatt sín, sum hann hevur lagt frá sær og setur á hövðið).

Helga (kemur út úr kovanum, sjóklódd. Hon gongur at eldstaðnum og tekur sær vöttir. Fer síðan at dur- inum og tekur í handfangið).

Valur (skundin): Helga, hvat ætlar tú?

Helga (steðgar): Tú skuldi ikki nýft at spurt.

Valur: Tað er vitleyst, soverðið! Helga, við stökka inn á vág og fáa stóran vælmannaðan bát.

Helga: Hvi skal stórus bátur mannast innan úr vági, tá bátur kann mannast higani úr víkini?

Valur: Hatta er meira enn freandi tín er fóru fyrri, Helga. — Og tað er nógmið at Grímur er staddur í lívsvanda, uttan at hásin gamli eisini skal koma sær í hann.

Helga: Fróndi ræður sær sjálvum og hann hevur betur skil á sjónum enn nakar annar. Hann er fóru fyrri at fara, bara hann fær mann við sær.

Erla: Og vit fáa nógvar menn inni í vági, — og nógva stórri bát.

Helga (við Val): Er tað hon, ið ræður?

Valur: Hvi spyr tú so?

Helga: Ti at tað hevði eg hugsað mær, at ráddi tú tær sjálvum so bar tú teg at sum rættur sjómaður.